

Sažetak

Treće izvješće o evaluaciji Odbora stručnjaka temelji se na političkoj i pravnoj situaciji koja je prevladavala u vrijeme terenskog posjeta Odbora stručnjaka Bosni i Hercegovini u prosincu 2021.

Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima stupila je na snagu u Bosni i Hercegovini 2011. godine i odnosi se na sljedećih 15 jezika: albanski, češki, jidiš, ladino, mađarski, njemački, poljski, romski, rumunjski, rusinski, slovački, slovenski, talijanski, turski i ukrajinski.

Odbor stručnjaka i dalje navodi da složeno ustavno uređenje Bosne i Hercegovine s nekoliko razina uprave i raspodjele nadležnosti ne olakšava provedbu obveza preuzetih Poveljom. Jasno se uočava nepostojanje koordinacije između vlasti na državnoj razini, vlasti u entitetima i onih na razini kantona i općina. U prethodna dva ciklusa praćenja snažno je preporučeno usklađivanje zakonodavstva s Poveljom na svim tim razinama, ali u trećem krugu praćenja nije postignut značajan napredak. Iako važeći pravni okvir na državnoj razini pruža temelj za zaštitu manjinskih jezika, u praksi visoki pragovi i neusklađenost zakonodavstva na nižim razinama još uvijek za posljedicu imaju nisku razinu provedbe obveza iz Povelje.

Odbor stručnjaka sa žaljenjem je primijetio općenito nisku razinu svijesti o Povelji među govornicima manjinskih jezika i članovima njihovih udruga, unatoč naporima Vijeća Europe i njegovog Ureda u Sarajevu u tom pogledu. Od državnih se tijela traži da Povelju i preporuke iz izvješća o evaluaciji šire i o njima razgovaraju sa svim nositeljima interesa te da se s govornicima manjinskih jezika konzultiraju o koracima potrebnim za učinkovitu provedbu Povelje. Manjinski jezici uglavnom su odsutni u javnoj radio difuziji i u većini slučajeva ne postoje programi na tim jezicima. Također su potrebni koraci za podizanje svijesti o manjinskim jezicima u društvu općenito.

Nastava manjinskih jezika i dalje je gotovo potpuno odsutna iz javnog obrazovanja. Nisu riješeni problemi nedostatka nastavnih materijala i nepostojanja obuke nastavnika. Jezične tečajeve uglavnom organiziraju i financiraju udruge govornika manjinskih jezika, „matične države“ te sami govornici tih jezika. Odbor stručnjaka ponavlja svoje stajalište da učinkovita provedba zahtijeva više napora državnih vlasti budući da su one odgovorne za osiguravanje financijske podloge i uvođenje nastave manjinskih jezika u javno obrazovanje.

Manjinski jezici nisu prisutni u sudskim i upravnim postupcima jer pravni okvir nije u skladu s Poveljom. Nijedna općina nije usvojila službene nazive mjesta na jezicima manjina niti ih koristi na natpisima s nazivima mjesta ili ulica unatoč financijskim sredstvima i tehničkim znanjima koje su ponudili Vijeće Europe i Europska unija.

Financiranje kulturnih projekata nacionalnih manjina još uvijek nije transparentno i sustavno. Čini se da govornici manjinskih jezika nisu svjesni postojećih shema financiranja koje se temelje na projektima, a suočavaju se i s poteškoćama u poštivanju propisa.